

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

Bakalářská práce

**Tábory nucené práce při uranových dolech na
Jáchymovsku a Příbramsku**

Běla Jeslínková

Plzeň 2014

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

**Tábory nucené práce při uranových dolech na
Jáchymovsku a Příbramsku**

Běla Jeslínková

Vedoucí práce:

Mgr. Petra Kodetová
Katedra filozofie
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň

.....

Běla Jeslínková

Poděkování:

Děkuji Mgr. Petře Kodetové za laskavé poskytnutí cenných rad, zkušeností a odborného vedení při mé bakalářské práci. Děkuji také své rodině za plnou psychickou podporu a trpělivost v průběhu mého studia.

1. Úvod	7
2. Cíle	8
3. Vznik a vývoj pracovních táborů	9
3.1. Přehled událostí před rokem 1948	9
3.2. Zákony související se vznikem TNP	11
3.2.1. Zákon č. 231/1948Sb.	11
3.2.2. Zákon č. 247/1948Sb.	12
3.3. TNP	13
3.3.1. Členění táborů podle tělesné zdatnosti	13
3.3.2. Popis tábora	13
3.3.3. Povinnosti pro nově příchozí	14
3.3.4. Denní režim	14
3.3.5. Ostraha	15
3.3.6. Mzda	15
3.3.7. Návštěvy	16
3.3.8. Zdraví	16
3.4. NPT	17
3.4.1. Vznik NPT	17
3.4.2. NPT na Jáchymovsku a Příbramsku	18
4. TNP v oblasti Jáchymovska	19
4.1. Uvedení oblasti	19
4.2. TNP v oblasti Jáchymovska	19
4.2.1. Vršek	19
4.2.2. Plavno	20
4.2.3. Nikolaj	20
4.2.4. Vykmanov	21
4.3. Povinnosti pro nově příchozí do TNP	21
4.4. Denní režim	22
4.5. Útěky	23
5. TNP v oblasti Příbramska	25
5.1. Uvedení oblasti	25
5.2. TNP v oblasti Příbramska	25
5.2.1. Vožna	25
5.2.2. Brod	26
5.3. Povinnosti pro nově příchozí	26
5.4. Denní režim	26
5.5. Útěky	28

6. Porovnání TNP na Jáchymovsku a Příbramsku	30
7. Rušení TNP	31
8. Příběhy bezpráví	32
8.3. Jozef Bryks	32
8.4. Rozhovor s pamětníkem Františkem Šedivým	32
9. Závěr	37
10. Resumé	40
11. Summary	41
12. Seznam literatury	42

1. Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje táborům nucené práce (dále jen: TNP) na Jáchymovsku a Příbramsku v letech 1949–1951. Tyto TNP byly zřizovány v blízkosti míst těžby uranové rudy. Práce se zabývá konkrétními pracovními a vězeňskými zařízeními. Snaží se nastínit důvody vzniku TNP a také to, co mu předcházelo na pozadí politické a společenské situace v době jejich vzniku.

V poválečném Československu pozvolna nastupuje k moci komunistická strana, která se se svou ideologií dostává jak do veřejného, tak do soukromého života občanů Československé republiky. V roce 1948 komunistická strana stvrdila svou moc tzv. Vítězným únorem a naplnila tak vůli Sovětského vazu, který diktoval, jakým směrem se bude Československá republika nadále ubírat. Započala další osudná éra v historii Československé republiky.

První část této práce se zaměřuje na politický a společenský vývoj v zemi. Demokratické síly, hlavně jejich političtí zástupci v zemi, projevíly slabost a nerozhodnost, a tak došlo k převzetí moci komunistickou stranou, která svou diktaturu proletariátu prováděla za pomoci sovětských poradců. Práce mapuje rozdělení, terminaci a přeměnu v nápravně pracovní tábory (dále jen: NPT). Další kapitoly se zabývají jednotlivými tábory a doly na Jáchymovsku a Příbramsku. Každá z těchto dvou oblastí měla svá specifika, které jsou v práci porovnávána. Značná část práce se věnuje konkrétním příběhům lidí, kteří těmito pracovními tábory prošli. V rámci této části je zpracován rozhovor s pamětníkem Františkem Šedivým.

2. Cíle

Cílem této bakalářské práce je popsat vznik, vývoj a zánik TNP při uranových dolech na Jáchymovsku a Příbramsku. Prvním dílčím cílem je nastínit události, které předcházely vzniku TNP při uranových dolech. Dalším dílčím cílem je popsat a porovnat životní podmínky, denní režim a povinnosti chovanců, kteří prošli tábory TNP a NPT v těchto dvou lokalitách.

Tato práce si také klade za cíl věnovat značnou pozornost popisu osobních příběhů včetně následků, které přítomnost v TNP zanechala na jejich lidských osudech. Dílčím cílem tedy je podpořit tyto popisy osobních zkušeností s pracovními tábory výpovědí alespoň jednoho pamětníka.

3. Vznik a vývoj pracovních táborů

3.1. Přehled událostí před rokem 1948

Následky druhé světové války zapříčinily mnoho změn především v oblasti vojenství, politiky, ekonomiky a kultury. Vzájemná spolupráce Sovětského svazu se západními mocnostmi vyústila ve vzrůstající rivalitu. Po svržení atomových bomb na Nagasaki a Hirošimu Spojenými státy v srpnu roku 1945, pocítil Sovětský svaz jisté ohrožení kvůli nedostatečnosti vlastních vojenských sil. Vznikem Severoatlantického paktu došlo k vymezení dvou vyhraněných bloků na vojenské a politické úrovni. Tento konflikt prohloubil studenou válku mezi SSSR a USA. Stanovil si proto za cíl v této oblasti předstihnout Spojené státy. Jednou z možností, jak mohl Sovětský svaz vyrovnat síly s USA, byla těžba uranu – strategické vojenské suroviny.¹

Jednou z lokalit na území Čech, kde se nacházelo největší uložisko uranu, byl Jáchymov. Zde se nacházelo jediné otevřené uranové ložisko, které měl Sovětský svaz ve své sféře vlivu. 23. listopadu 1945 byla uzavřena dohoda mezi SSSR a ČSR. Sovětský Svaz zastupoval v této věci náměstek ministerstva vnitra Ivan Bakulin, Československo ministr zahraničního obchodu Hubertem Ripka. Dohoda jednala o rozšíření těžby rudy. Jak již bylo zmíněno, uran byl považován za vojensky strategickou surovinu, a proto jakékoliv informace o něm byly přísně tajné, o některých dohodách nebyli informováni všichni členové vlády.²

Situace v ČSR byla velmi prosovětská. Dění v Československu pomalu ale jistě směřovalo ke komunistickému převratu, prvním takovýmto signálem bylo odmítnutí Marshallova plánu. Nejdříve začal Sovětský svaz nenápadně připravovat KSČ. Tato strana si postupem času získávala více příznivců a začínala se dostávat do popředí. Po volbách roku 1946 zaujímali komunisté klíčové pozice na ministerstvu vnitra, ministerstvu zemědělství a ministerstvu kultury a informací.³ KSČ získala ve volbách 40,17%, na Slovensku získala KSS 30,48 % hlasů. Předsedou vlády se stal Klement Gottwald.⁴

¹ Křivka, Zdeněk, *Komunismus ve dvacátém století očima jeho obětí*, Praha 2010, s. 27.

² Pluskal, Oskar, *Poválečná historie jáchymovského uranu*, Praha 1998, s. 9.

³ Křivka, Zdeněk, *Komunismus ve dvacátém století očima jeho obětí*, Praha 2010, s. 27.

⁴ Čapka, František, *Dějiny země koruny české v datech*, Praha 1998, s. 670.

Od okamžiku, kdy komunisté zasedli k moci, začali provádět reformy v oblasti sdělovacích prostředků a zemědělství, dále zaváděli reformy odstraňující soukromý majetek. Klíčovou roli v provedení komunistického převratu hrálo ministerstvo vnitra, v jehož čele stál Václav Nosek. Ministerstvo mělo v rukou policii a civilní zpravodajskou službu. Nosek provedl čistky ve svém rezortu a nekomunistické velitele nahradil lidmi, kteří inklinovali ke komunistickému režimu, a tím vyvolal státní krizi. Některé politické strany (národní socialisté, lidovci a sociální demokraté) tyto personální změny neuznaly a 20. února 1948 podávají 12 nekomunistických ministrů demisi, přičemž zároveň požadují předčasné volby. Jan Masaryk spolu s Ludvíkem Svobodou byli jedini, kteří abdikaci nepodali. KSČ v čele s Klementem Gottwaldem v dalších dnech pořádala nátlakové akce např. masové demonstrace dělnictva, které organizovaly levicové odborové svazy. Premiér Klement Gottwald vyvíjel extrémní nátlak na prezidenta Edvarda Beneše, ten pod výhrůzkami podepsal demisi 12 nekomunistických ministrů. Dne 25. února roku 1948 dochází ke komunistickému puči. ČSR byla od této chvíle plně pod nadvládou komunistické strany.⁵

30. května 1948 proběhly volby do Národního shromáždění. Volby probíhaly tak, že voliči dostali hlasovací lístky s jednotnou kandidátkou Národní fronty. Další krok, který komunistická vláda podnikla, bylo vytvoření nové ústavy. Tento dokument, který je pilířem každého státu, odmítl prezident Edvard Beneš podepsat, neboť v něm byla přeměněna základní práva a svobody. Z tohoto důvodu také 2. června 1948 abdikoval. Do čela státu byl komunistickým parlamentem zvolen předseda KSČ Klement Gottwald a funkci ministerského předsedy zastával od 15. června Antonín Zápotocký. Tím byla dovršena likvidace demokratického režimu v ČSR. 3. září 1948 zemřel bývalý prezident Edvard Beneš a jeho pohřbu se zúčastnily desetitisíce lidí včetně odpůrců komunistického režimu. Čelní představitelé KSČ Rudolf Slánský, Klement Gottwald a Antonín Zápotocký konstatovali, že prezidentův pohřeb byl protivládní akcí. Aparát KSČ připravil odvetnou akci, jejímž cílem bylo zdiskreditování demokraticky smýšlejících občanů i politických stran. Komunistické bezpečnostní složky na základě vymyšlených trestných činů začaly zatýkat nejznámější představitele

⁵ Kaplan, Karel, *Pět kapitol o únoru*, Brno 1997, s. 359-360.

demokratických stran i vysokých důstojníků armády. Následovaly zmanipulované soudní procesy, při nichž v mnoha případech došlo k justičním vraždám.⁶

Mezi nejznámější vykonstruované politické procesy v letech 1948–1953 patří případ generála Heliodora Píky, monstrproces s Miladou Horákovou a série soudů s představiteli katolické církve. Došlo také k procesu s generálním tajemníkem KSČ Rudolfem Slánským a dalšími vysokými funkcionáři KSČ. Tato akce byla nařízena sovětským diktátorem Stalinem, který jako mocenského nástroje používal tuto formu zastrášení.⁷

Komunistický režim se cíleně zbavoval osobností, které byly nebezpečné pro totalitní režim. Jedním z brutálních nástrojů používaných k upevnění moci bylo zřízení táborů nucených prací. V těchto zařízeních byli internováni odpůrci komunistického režimu. Komunisté se tak zbavili nepohodlných osob a zároveň získali levnou pracovní sílu potřebnou k těžbě uranu. Zásadní problém totiž spočíval v tom, že pro tuto těžbu nebyl dostatek pracovních sil. Nejdříve tuto práci vykonávali němečtí váleční zajatci, kteří těžili uran na Jáchymovsku. Tato skutečnost měla zůstat v utajení. Od roku 1949 neměl být v prostoru Jáchymova jediný německý válečný jedinec. Nedostatek pracovních sil mělo vyřešit umístění odpůrců režimu do uranových dolů. Proto vznikaly nesvobodné pracovní tábory TNP, které byly roku 1951 přeměněny na NPT.⁸

3.2. Zákony související se vznikem TNP

3.2.1. Zákon č. 231/1948Sb.

Tento zákon byl vydán parlamentem kvůli ochraně lidově demokratické republiky 14. října 1948. Sloužil jako nástroj komunistické straně. Na základě tohoto zákona bylo odsouzeno a popraveno mnoho nevinných lidí. Hlavním článkem byl v těchto procesech Státní soud, který byl uzákoněný 6. června 1948.⁹

⁶ Pernes, Jiří, *Krise komunistického režimu v ČSR v 50. letech 20. století*, Brno 2008, s. 25.

⁷ Křivka, Zdeněk, *Komunismus ve dvacátém století očima jeho obětí*, Praha 2010, s. 32-34.

⁸ Kaplan, Karel, *Tábory nucené práce v Československu v letech 1948-1954*, Praha 1993, s. 13-15.

⁹ Křivka, Zdeněk, *Komunismus ve dvacátém století očima jeho obětí*, Praha 2010, s. 33.

3.2.2. Zákon č. 247/1948Sb.

Tábory byly zakládány v období let 1949–1950. „*TNP byly zřizovány na základě zákona č. 247/1948Sb. O táborech nucené práce, který byl parlamentem schválen dne 25. října 1948.*”¹⁰ O něco později došlo ke schválení zákona o TNP, na jehož základě byli lidé do těchto zařízení posíláni administrativní cestou (ale bez soudního rozsudku) na dobu maximálně dvou let. Na území Čech existovaly TNP v letech 1949–1951. Tyto tábory byly stavěny v oblastech s nedostatkem pracovních sil, převážně v blízkosti dolů, železáren, stavebních závodů a státních podniků. Ministerstvo vnitra zřizovalo TNP společně s Ministerstvem národní bezpečnosti. Pro umístění do TNP nemusel člověk spáchat žádný trestní čin. Stačilo pouze podezření, že by něčeho podobného byl člověk schopen. Paradoxní na celé situaci bylo to, že zařazení do TNP nebylo trestem, ale trestní rejstřík to uváděl. Mezi 18. až 60. rokem mohl být člověk zařazen do TNP, pokud byl tělesně způsobilý k práci. Rozhodování o zařazení měla na starosti tříčlenná komise, kterou jmenoval Krajský národní výbor. „*Jednou ze zajímavostí bylo, že do táborů nucené práce nebudou zařazovány osoby ze státní a veřejné správy, protože těmto osobám jde o normální plat a je zde účelnější disciplinární řízení, po jehož skončení teprve mohou být do TNP přiřazovány.*”¹¹

„*Tisíce lidí bylo pouhým rozhodnutím národních výborů posláno na nucené práce, rozběhla se akce B – vystěhování politicky nevýhodných osob z velkých měst, konfiskace jejich majetku, zatýkání, krutost, represe měla jediný cíl: zničení zavedené, vyspělé občanské společnosti.*”¹² Režim si vybíral cíleně své nepřátele, kteří se do TNP dostávali z nejrůznějších důvodů. Za nepřizpůsobivé členy společnosti považoval režim občany, kteří nebyli členy Komunistické strany Československa, dále pak duchovenstvo, inteligenci a důstojníky československé armády. Tito lidé byli častými oběťmi státní bezpečnosti.¹³

¹⁰ František, Bártík, *Tábory nucené práce zaměřené na tábory při uranových dolech v letech 1949–1951*, Příbram 2006, s. 15.

¹¹ Tamtéž, s. 17.

¹² Tomáš Bursík, *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali – trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949–1961*, Praha 2007, s. 30.

¹³ František, Bártík, *Tábory nucené práce zaměřené na tábory při uranových dolech v letech 1949–1951*, Příbram 2006, s. 18.

Proti důstojníkům byla naplánována tajná akce s krycím názvem D, která se zaměřila proti představitelům armády. Veškeré rozkazy vydával náměstek Ministerstva národní obrany Bedřich Reicin. V letech 1949–1950 rozkazy Reicina plnil jeho zástupce Jozef Musil. Při jejich plnění v častých případech porušoval i platné zákony zavedené komunistickým režimem. V armádě byla provedena rozsáhlá čistka, při které bylo propuštěno do civilu několik tisíc důstojníků, kteří v armádě sloužili v období demokratického režimu. To mělo za důsledek, že v armádě chyběla podstatná část důstojnického sboru. Do TNP bylo posláno okolo 3500 mužů.¹⁴

3.3. TNP

3.3.1. Členění táborů podle tělesné zdatnosti

TNP ke dni 29. července 1949 byly rozděleny podle tělesné zdatnosti: na těžké, kam patřily hutě a doly; normální, kde byly stavební podniky, cementárny, vápenky, lomy a cihelny; a za třetí na lehké – zemědělské podniky a dílenská práce v TNP. V neposlední řadě se zde vyskytovaly ještě pomocné tábory, v nichž se vykonávaly udržovací práce v TNP. Další rozdělení probíhalo za prvé podle sociálního původu a za druhé podle závažnosti činů, které chovanec údajně způsobil. Dále existovaly tábory pro ostatní „provinilce“ – údajné šmelináře, porušovatele pracovní morálky, pro mladistvé provinilce (18–25 let) a pro ženy. „TNP byly čtyř typů – sběrné, pracovní pro muže, pracovní pro ženy a společné pro muže i ženy.“¹⁵

3.3.2. Popis tábora

Tábory, do kterých byli umístováni vězni, nebyly stavěny, ale zřizovány. V těchto místech panovaly špatné podmínky již od začátku. Vězni žili od počátku v nepříznivých podmínkách. Nebyl zde dostatek místa pro nové zřízence, dostupná pitná voda (ta se musela povětšinou dovážet), dále zatékalo do budov. Potrava, která byla vězňům přidělována, nedosahovala výživové a další potřebné hodnoty k požadovanému energetickému výdeji. V každém táboře se nacházel určitý počet

¹⁴Šedivý, Zdeněk, *Domeček*, Brno 2004., s. 140

¹⁵ František, Bártík, *Tábory nucené práce zaměřené na tábory při uranových dolech v letech 1949–1951*, Příbram 2006, s. 15.

budov, kde většinou sídlilo velitelství, ubikace, sklad munice, jídelna a kulturní dům. Většina těchto budov se zřizovala za pochodu. Každý z táborů byl obehnán ostnatým drátem kvůli možnému útěku chovanců. Všechny tyto oblasti se soustředily v místech nedostatku pracovních sil poblíž lomů a šachet.¹⁶

3.3.3. Povinnosti pro nově příchozí

Po příjezdu do Ústředního tábora zřízenec absolvoval přijímací procedury. Nejdříve mu bylo přiděleno pořadové číslo, pod kterým byl identifikován v táboře, dále mu bylo odebráno civilní oblečení, následně prošel dezinfekcí, ostříháním dohola, očkováním proti tyfu a na závěr mu byl přidělen oblek, dvě deky, ešus a lžice. Když zřízenci prošli tímto prvotním koloběhem, následovalo jednotlivé rozřazování do přidělených táborů. Každý nově příchozí čekal venku i několik hodin za jakéhokoli počasí. Základní oblečení pro chovance zahrnovalo košili, kalhoty, vestu a čepici. V zimním období vyfasoval boty s gumovou podrážkou.¹⁷

3.3.4. Denní režim

Den začínal budíčkem okolo páté hodiny, v zimě o hodinu později. Po zazvonění budíčku museli chovanci tábora provést hygienu a uklidit si svoje lůžko. Hned potom následovala snídaně a rozcvička. Poté chovanci odcházeli do práce, kde pobývali celkem 10 hodin. Do tohoto času byla započítána cesta do práce a zpět a pauza na oběd. Po pracovní době chovanci trávili čas tím, že si čistili svoje pracovní ošacení a pomůcky. Do 21 hodin trvala večerka, v zimním období pouze do 20 hodin. Neděle a svátky sloužily k odpočinku. Během pobytu v táboře docházelo k částečným změnám, takže nebylo vyloučené, že chovanci pracovali někdy jak v neděli, tak o svátcích.¹⁸

¹⁶ Šedivý, Zdeněk F., *Uranový gulag*, Brno, 2005. s. 7-8.

¹⁷ Bursík, Tomáš, *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali – trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949–1961*, Praha, 2009, s. 82.

¹⁸ František, Bártík, *Tábory nucené práce zaměřené na tábory při uranových dolech v letech 1949–1951*, Příbram 2006, s. 114. s. 69.

3.3.5. Ostraha

V prvním období měl ostrahu na starosti SVS, tedy Sbor vězeňské stráže, podléhající přímo ministerstvu spravedlnosti. Ve druhém období měl na starosti vnější ochranu útvar SNB - Jeřáb. Za vnitřní režim odpovídalo ministerstvo spravedlnosti (vězeňská služba). Ve třetím období vnější ochrana táborů spadala pod Vnitřní stráž Ministerstva vnitra (VS MV), která nahradila zrušený útvar SNB¹⁹ Jeřáb, a za vnitřní chod táborů bylo odpovědné Ministerstvo spravedlnosti. Druhé období bylo nejhorším pro chovance. Hodně záleželo na samotných velitelích, na období i na bachařích, strážnících, dozorcích.

Dohled nad zajatci obstarával personál, nejvýše postaveným se stal velitel, pod ním byl jeho zástupce a referent pro osvětu, dále velitel ostrahy a další orgánem určené osoby, které plnily zvláštní úkoly v daném táboře. Roku 1949 zajišťovalo správu táborů 99 příslušníků SNB.²⁰ Tito příslušníci se nezapočítávali do personálu. Jednalo se o účetní, hospodáře a správce dílen. Vedle personálu v táboře fungovala ostraha a správa, která zajišťovala bezpečnost tábora.²¹ Někteří bachaři se nechovali příliš agresivně a leccos přehlíželi, ale vězeň se mohl setkat také s bachařem, kterému dělalo potěšení dotyčné trýznit.²²

3.3.6. Mzda

Základní rozdíl v nastavení mezd spočíval v postavení mezi civilními zaměstnanci a vězni. Zaměstnanci dostávali příplatky za práci, kterou vykonávali v neděli, chovanci tábora nikoliv. Zaměstnanci dostávali peníze v podobě přidělových lístků. Chovancům byl vydáván peněžní přiděl jako zaměstnancům. Podstatná část výdělku šla na pobyt chovance v táborových ubikacích. Další část byla určena rodinám

¹⁹ Čti: Sbor národní bezpečnosti.

²⁰ František, Bártík, *Tábory nucené práce zaměřené na tábory při uranových dolech v letech 1949–1951*, Příbram 2006, s. 15.

²¹ Tamtéž s. 15.

²² Kaplan, Karel, Pacl, Vladimír, *Tajný prostor Jáchymov*, České Budějovice 1993, s. 152.

chovanců a jen malá část, 10% částky měla být vyplacena. V každém táboře přitom panovaly jiné podmínky.²³

3.3.7. Návštěvy

Pokud přišla do tábora návštěva, jednalo se povětšinou o blízkého příbuzného. Tyto návštěvy byly povolovány jednou měsíčně. Pokud chovanec spadl do vyšší pracovní třídy, mohl si dovolit návštěvu jednou za čtrnáct dní. O veškerých návštěvách se sepisovala evidence. Ve výjimečných situacích mohla být povolena návštěva, a to v případě, že chovanec dodržoval stanovený řád a podmínky, v opačném případě mohlo dojít k zamítnutí návštěvy. Při porušení řádu byl chovanec odvelen na trestní barák, kde byly návštěvy zakázány. Záleželo přitom většinou na rozhodnutí velitele, který měl na starosti tyto záležitosti. Povolování návštěv nebylo přesně stanoveno. Často docházelo k poupravování pravidel pro daný tábor a mohlo se stát, že vězeň povolení k návštěvám neměl.²⁴

3.3.8. Zdraví

Zdravotní podmínky v táboře nebyly moc příznivé. Pracovní vytížení chovancům tábora neprospívalo. Psychický stav jedince v tomto prostředí nebyl dobrý, i z tohoto důvodu byla těhotným ženám ve čtvrtém měsíci těhotenství udělena výjimka, a tak mohly být propuštěny z TNP. Do tábora byl přidělován lékař, který kontroloval stav chovanců. V této oblasti chyběly pomůcky na správné ošetření, nemluvě o špatných hygienických podmínkách. Každodenní práce v uranových dolech měla za následek zhoršení zdraví u mnoha chovanců, kteří v dolech pracovali a byli s radioaktivním uranem ve styku.²⁵

²³ František, Bártík, *Tábory nucené práce zaměřené na tábory při uranových dolech v letech 1949–1951*, Příbram 2006, s. 166.

²⁴ Tamtéž, s. 70.

²⁵ Tamtéž, s. 72-73.

3.3.8.1. Radioaktivní působení

Skoro každý zřízenec, který pracoval v uranových dolech nebo při přípravě uranu na transport, přicházel do styku s radioaktivním zářením. Celková ochrana před ozářením byla nulová, zřízenci neměli k dispozici žádné pomůcky. Práce v takovémto prostředí působila chovancům řadu zdravotních potíží. Mnoho škodlivin v ovzduší vedlo k vysokému výskytu plicních onemocnění včetně rakoviny plic, dále leukémie, TBC a silikózy. Docházelo rovněž k poškození ledvin a krvetvorby. Ke zlepšení podmínek došlo až koncem padesátých let 20. století.²⁶

3.4. NPT

3.4.1. Vznik NPT

NPT byly zřizovány jak v Jáchymovské, tak v Příbramské oblasti. Do těchto táborů byli soustředěni hlavně političtí vězni a kriminálníci.

1. Období (1. 3. 1949 – 1. 7. 1951) bylo považováno za tzv. první období s názvem TNP (NPT). Ostrahu měl na starosti SVS, tedy Sbor vězeňské stráže, podléhající přímo ministerstvu spravedlnosti.

2. Poté od (1. 7. 1951 do 11. 1. 1954) nastalo druhé období, kdy se TNP přeměnily na NPT a šlo o zřízení vězeňské. Zde zodpovídalo za vnější řád MNB (útvar SNB Jeřáb), což trvalo pouze do 1. 7. 1951, kdy za vnější řád zodpovídá pouze MNB. V roce 1954 přebírá ostrahu táborů Vnitřní stráž. Za vnitřní režim tábora zodpovídalo ministerstvo spravedlnosti. Byli zde soustředěni především „nebezpeční zločinci“, ve skutečnosti zde ale žili rovněž lidé z řad vykonstruovaných procesů obvinění z velezrady, pokusu o nepovolené opuštění republiky a podvracení lidově demokratického zřízení. Vedle těchto lidí zde byli umístěni také skuteční kriminálníci a lidé, kteří obchodovali na černém trhu.

²⁶ Šedivý, Zdeněk F., *Uranový gulag*, Brno 2005. s. 104-106.

3. Poslední, třetí období se odehrávalo od 1. 11. 1954 do 1. 6. 1961. Změna v tomto období spočívá v tom, že ochranu táborů má na starosti Vnitřní stráž Ministerstva vnitra, která nahradila útvar SNB Jeřáb. Vnitřní chod mělo na starosti Ministerstvo spravedlnosti.²⁷

3.4.2. NPT na Jáchymovsku a Příbramsku

Nápravně pracovní tábory vznikaly souběžně s TNP. Na území Jáchymovska se nacházely tyto NPT: Rovnost (1949–1961), Svornost (1949–1954), Bratrství (1950–1954), Mariánská (1949–1960), Eliáš I. (1949–1951), Eliáš II. (1950–1959), Ústřední (1950–1954), a Vykmanov II (1951–1956), přičemž tento tábor pravděpodobně vznikl z TNP, není ale vyloučené, že mohl vzniknout samostatně. Další dva tábory v Jáchymovské oblasti vznikly přeměnou z TNP na NPT; jednalo se o tábor Nikolaj (1951–1958) a Vršek (1951–1957), který byl později přejmenován na tábor Barbora. V oblasti Příbramska docházelo k přeměně z TNP na NTP, a to v případě tábora Vojna (1951–1961).²⁸

²⁷ Bártík, František, *Tábor Vojna*, Příbram, 2008, s. 40.

²⁸ Bursík, Tomáš, *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali – trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949-1961*, Praha, 2009, s. 46-48.

4. TNP v oblasti Jáchymovska

4.1. Uvedení oblasti

Toto území se nacházelo v pohraničním pásmu přezdívaném „tajný prostor“.²⁹ Území hraničilo s Německou demokratickou republikou. Ještě před zájmem Sovětského svazu o těžbu uranu mělo Jáchymovsko s touto surovinou již spojenou historii, a to především v souvislosti s výzkumem Marie Curie-Sklodowské, která zde začala pracovat na dělení uranové rudy na jednotlivé chemické sloučeniny a dále na zkoumání příčin radioaktivity. Jáchymov byl založen roku 1516 jako horní město, které patřilo k panství české šlechty a náleželo rodu Šliků. V tomto období bylo město druhým největším v Čechách hned po Praze.³⁰

Z hlediska ložiskově-geologického patří jáchymovský revír k pětiprvkové formaci Ag-Bi-Co-Ni-U s velkou škálou rudních minerálů. Je součástí sasko-durynské rudní oblasti, která množstvím uranu získaného z žilných ložisek patří na čelní místo ve světě. Jáchymovská oblast byla strukturovaně rozčleněna do sedmi dílčích celků. Označovány jsou jako žilné uzly. Toto označení se široce uplatňovalo při členění a popisu většiny žilných uranových ložisek na území České republiky. V jáchymovském revíru na sebe jednotlivé uzly buď bezprostředně navazovaly, nebo je oddělovaly úseky se zanedbatelnou a žádnou uranovou mineralizací. Území mezi uzly bylo na povrchu prozkoumáno, zčásti i pomocí důlních chodeb. Plocha, kterou zaujímají žilné uzly, je zhruba 60 % celkové plochy, jsou tak 2,5x větší, než odhadovaly Sovětské prognózy.³¹

4.2. TNP v oblasti Jáchymovska

4 2.1. Vršek

Tábor Vršek existoval v Jáchymovské oblasti nejdéle. V tomto táboře panovaly horší podmínky než jinde. Z hlediska hygienických potřeb byl tábor nedostačující. K napravení těchto nepříznivých podmínek došlo až po roce a půl fungování. Počet

²⁹ Kaplan, Karel, Pacl, Vladimír, *Tajný prostor Jáchymov*, České Budějovice 1993, s. 150.

³⁰ Tamtéž, s. 150.

³¹ Lepka, František, *Český uran- Neznámé hospodářské a politické souvislosti*, Liberec 2003. s. 18-45.

chovanců od otevření roku 1949 se odhadoval na 238 osob.³² Číslo se však nadále zvyšovalo. K zániku došlo 25. dubna 1951. Osoby, které pobývaly v táboře Vršek, byly následovně převezeny do TNP Příbram – Vojna. Místo TNP Vršek vznikl nápravně pracovní tábor, jenž nově nesl název tábor Barbora.³³

4.2.2. Plavno

Další tábor, který se nacházel v Jáchymovské oblasti, byl TNP Plavno. Tento tábor byl založen 15. září 1950. Tábor Plavno patří k rychle vzniklým táborům v této oblasti. Podmínky byly kvůli rychlému vzniku tábora nevyhovující. Výstavba tábora byla umístěna na kopci, kde panovalo nepříznivé počasí. Chovanci tak často onemocněli, jelikož trpěli zimou a chodili ve vlhkém oděvu, který jim nestačil od předchozího dne uschnout. Ke konci existence tábora bylo napočítáno pouze okolo 97 chovanců. Tento počet tvořili bývalí příslušníci ČSA, intelektuálové, studenti a podnikatelé.³⁴

4.2.3. Nikolaj

Ke zprovoznění došlo 5. září 1950. Největší počet chovanců zaznamenal koncem roku 1950. Co se týče počtu chovanců, patřil k menším. V prostorách tábora se nacházel kulturní dům, trestní barák, kam byli posíláni vězni, když nestihli dodělat svoji práci včas nebo udělali jiné přestupky. Vedle trestního baráku se ještě nacházelo velitelství, dále kuchyně, umývárny a marodka. Tento tábor ležel nedaleko šachty, která nesla stejný název jako tábor. Zánik nastal 14. února 1951. Chovanci byli přemístěni do nedaleko vzdáleného TNP Vršek.³⁵

³² Kaplan, Karel, Pacl, Vladimír, *Tajný prostor Jáchymov*, České Budějovice 1993, s. 129.

³³ Borák, Mečislav, JanákDušan, *Tábory nucené práce v ČSR 1948-1954*, Opava 1996, s. 173.

³⁴ Bártík, František *Tábory nucené práce zaměřené na tábory při uranových dolech v letech 1949–1951*, Příbram 2006, s. 115.

³⁵ Tamtéž, s. 141.

4.2.4. Vykmánov

Posledním táborem na Jáchymovsku byl Vykmánov. Z těchto jmenovaných táborů byl založen nejdříve, tedy v létě roku 1948. Vykmánov pařil mezi tábory ústřední.³⁶ Táboru ve Vykmánově se přezdívalo „L“, hovorově elko. Přesnou dataci jeho ukončení ovšem neznáme.³⁷

4.3. Povinnosti pro nově příchozí do TNP

Vězně do TNP hromadně odvážely autobusy. Po příjezdu do ústředního tábora vězně svlékli donaha a ostříhali a posypali práškem DDT.³⁸ Poté následovala dlouhá přednáška o pravidlech a heslech tábora. Po všech prvotních procedurách vězeň dostal číslo, pod kterým byl veden po celou dobu pobytu v táboře. Poté následoval přiděl oblečení, které vězni dostali v budově, ale obléknout si ho mohli až venku, což bylo nepříjemné zejména v zimních měsících. Závěrem musíme podotknout, že to málo, co vězňům zbylo, museli odevzdat svým nadřízeným tábora. První noc nováčci trávili zpravidla pohromadě na zemi ve velké místnosti. Ústředním táborem nejdříve prošli všichni vězni, kteří potom byli rozmístěni do dalších táborů po okolí nebo popřípadě k soudům a dalším výslechům. Ústřední tábor sloužil jako počáteční stanice a zároveň plnil funkci konečné zastávky, když vězni měli být propuštěni. Následující cesta vedla do přiděleného tábora v kraji. Když vězeň dorazil do daného tábora, čekala ho stejná procedura jako v ústředním táboře. Vězňům bylo přiděleno lůžko. Každý z táborů byl jinak velký, jeho velikost se mohla měnit od počátku po jeho zrušení. Vzhled a velikost se lišily i podle velitele a momentální politické situace. Výpovědi svědků se tedy vyvíjí podle toho, v jakém roce TNP přišli.³⁹

³⁶ Tamtéž, s 113-117.

³⁷ Tamtéž, s.114.

³⁸ Čti:Pesticid neboli agrochemikálie.

³⁹Kaplan, Karel, Pacl, Vladimír, *Tajný prostor Jáchymov*, České Budějovice 1993, s. 108-110.

4.4. Denní režim

Za těchto podmínek nebylo lehké každodenní život v TNP ustát. „*Život na lágru plynul jako nepřetržitý monotónní tok stejně šedivých dnů, podobně jako práce v uranových dolech, kde přítomnost ducha byla na obtíž, rozum a cit překážely.*“⁴⁰ Pracovní směny v táboře se dělily do tří úseků. První směna začínala už v pět hodin ráno, start do nového dne představovala káva, které se pro její barvu, chuť a vůni přezdívalo nafta. O půl šesté jedna směna startovala a druhá končila noční šichtu. O půl osmé následoval nástup, kterého se účastnila skupina, která se vrátila z noční a odpolední směny. Po nástupu chovance čekala snídaně, po níž šla noční směna spát. Odpolední směna prováděla přípravy v kuchyni a ostatních prostorech tábora. Ve dvanáct hodin následoval oběd, na který byla noční směna vzbuzena. Oběd se podával v ešusu a byl o něco pestřejší než snídaně. Nejčastěji se vařila polévka nebo omáčka s bramborem či knedlíkem, kterému se přezdívalo dělová koule. Hned po obědě následoval druhý nástup, poté odcházela odpolední směna do roboty. První směna končila ve dvě hodiny a poté šla i ona na oběd. V předvečer ještě dostali chovanci tábora chleba na přiděl (obdrželi kolem dvou až tří krajíčků chleba). Poslední nástup dne probíhal v pět hodin. Po něm následovala večeře, kdy chovanci jedli chleba, který předtím dostali. Chvilu klidu následovala po večeři, kdy si chovanci mohli popovídat s ostatními nebo si něco přečíst. Večerka nastala v sedm hodin, v letních měsících v osm.⁴¹ Tento plán byl poupravován podle rozkazů ze strany nadřízených, povětšinou šlo o bezdůvodné a vymyšlené záležitosti. Pokud chovanec nestihl pracovní plán, byl nucen zůstat v dole a dokončit svoji práci. Jestliže se tento přestupek někdy opakoval, byl odvelen do trestného baráku. Na tomto místě vězeň dostával ještě menší přiděl jídla a bez pomoci ostatních vězňů byl ztracený. Z tohoto kolotoče se málokdo dostal do normálního baráku mezi ostatní. Navíc takový vězeň propadal depresi a byl vyčerpaný. Z tohoto důvodu docházelo k sebevraždám.⁴²

Nejvíce obávané místo představovala mučirna Mariánská, kde trestali vězně v bývalých prostorách kláštera. Zde byl vězeň po dlouhou dobu mučen. Nebylo

⁴⁰ Kaplan, Karel, Pacl, Vladimír, *Tajný prostor Jáchymov*, České Budějovice 1993, s. 119.

⁴¹ Tamtéž, s. 120.

⁴² Tamtéž, s. 120.

vyloučeno ani to, že bude ubit k smrti a jako důvod jeho smrti byl papírově uveden útěk nebo pokus o něj. O celém zřízení na Mariánské rozhodovalo SNB, velitelé stráže Ostrov.⁴³ V knize *Uranový Gulag* s podtitulem *Jáchymovské peklo* se Zdeněk F. Šedivý zmiňuje o Ladislavu Ondráčkovi, který prošel Mariánskou mučírnu, protože byl nařčen z toho, že si umíval holínky v umývárně, kde se prováděla hygiena. Ladislav Ondráček se snažil vysvětlit příslušníkovi SNB, že nic takového neprovedl. Ondráčka následovně zajali a převedli na Mariánskou mučírnu. V klášteře na Mariánské roku 1951 se v té době nacházelo sedm cel. Tam Ondráček dostal pouta, za které byl připoután k mřížím tak, že se dotýkal země jen špičkami nohou. Poté následoval výslech, kde byl asi kolem čtyřiceti minut mučen kopáním a fackami. Tato procedura se několikrát opakovala. Příslušníci SNB chtěli docílit toho, aby se přiznal, že chtěl utéct, což nebyla pravda. Po dlouhém psychickém vydírání podepsal protokol o tom, že plánoval útěk. V cele strávil kolem jednoho měsíce, poté byl převezen na korekci na Ústřední tábor, kde také pobyl delší dobu. Nakonec byl odsouzen na 15let a roku 1968 byl v Plzni zproštěn obžaloby.⁴⁴ „*Co se stalo s těmi, kteří ho léta mučili, kopali, bili nebo věšeli do úplného vysilení na mříže? Mohla nějaká prokuratura pak ještě tvrdit, že mučení Ladislava Ondráčka bylo v souladu s tehdy platnými předpisy? Byl přece nevinen a krajským soudem v Plzni zproštěn obžaloby.*“⁴⁵

4.5. Útěky

Miroslav Štír se pokusil o útěk, a to hned třikrát. Bohužel ani jednou se mu nepodařilo utéct, skončil u soudu a téměř po celou dobu v táboře byl označen zeleným rukávem, který měl každý vězeň, jenž se o útěk pokusil. Pokud někdo z chovanců plánoval útěk, byl potrestán například snížením platu, omezením návštěv, uložením důtky, prodloužením pobytu v táboře nebo dostal práce navíc. K nejčastěji používaným praktikám, jak se dostat na svobodu, patřilo také společné kopání tunelů, které by vězně mohly dostat za ostnatý drát. Ve většině případů se bohužel ani tento útěk nezdařil, jelikož ve skupině se většinou našel někdo, kdo udával, nebo na jejich plány přišli dozorcí ještě dřív, než je vězni stihli zrealizovat. Mnohé vězně také dopadli dříve, než

⁴³ Šedivý, Zdeněk F., *Uranový gulag*, Brno 2005, s. 122.

⁴⁴ Tamtéž, s. 122-125.

⁴⁵ Tamtéž, s. 125.

stihli utéct přes hranice. Bohužel byl často při dopadení pachatel zastřelen, nebo mu byl prodloužen trest v TNP. Do poloviny roku 1950⁴⁶ se útek z TNP nepovažoval za trestný čin. „*Chovanec mohl opustit prostor tábora jen s povolením nebo s rozkazem velitele tábora, a to na dobu přesně stanovenou. Jiné vzdálení bylo pokládáno za samovolné opuštění tábora, které bylo hrubým porušením kázně.*“⁴⁷ Chovanec se také musel vrátit do předem stanovené doby, jinak by tím porušil kázeň. Z TNP bylo možné dostat dovolenku, která se ale časově omezovala – nejdéle na tři dny. Důvody pro dovolenku navíc představovaly pouze svatby, pohřeb nebo narození dítěte.⁴⁸

⁴⁶ Bártík, František *Tábory nucené práce zaměřené na tábory při uranových dolech v letech 1949–1951*, Příbram 2006, s. 61.

⁴⁷ Tamtéž, s. 62.

⁴⁸ Tamtéž, s. 65.

5. TNP v oblasti Příbramska

5.1. Uvedení oblasti

Na Příbramsku docházelo ke zpracování olovnato-stříbrných rud již ve 12. a 13. století. V roce 1579 císař Rudolf II. povyšuje Příbram na královské horní město. Březohorské ložisko a stejnojmenná část města Příbrami je naším největším ložiskem stříbra a olova. Po druhé světové válce vstupuje revír do zcela nové etapy. V roce 1947 začal výzkum uranových surovin v Březohorském revíru na dolech Anna a Lill. Práce pro těžbu uranu velkého rozsahu byly prováděny i v širším okolí Příbrami, hlavně v kontaktech s plutonem. Byla provedena totální rekonstrukce jam Ševčínská a Marie. Byla obnovena jáma Prokop a vybudována nová těžební zařízení.

Z geologického hlediska nebyla potvrzena jáchymovská zkušenost, kde by se výskyt uranové rudy kryl se stříbrorudným dobývacím prostorem. Na Příbramsku sice výskyt uranové rudy kopíroval stříbrorudné žíly, ale v teritoriu rovnoběžně posunutém zhruba pět kilometrů jihovýchodním směrem. Pozornost Sovětů přitáhly především informace, které byly prezentovány v dostupných báňských archivních materiálech. V rámci těžby polymetalických, původně železných, později stříbrorudných minerálů, byly v historických pramenech evidovány desítky nerostů. Mezi těmito nerosty byly i nerosty uranové řady – nasturan, okr uranový, gummit a eliasit.⁴⁹

5.2. TNP v oblasti Příbramska

5.2.1. Vojna

Vedle TNP na Jáchymovsku byly zřizovány tábory na Příbramsku. Výstavbu tábora započali váleční vězni po roce 1947, ti pak byli odsunuti do Německa. Zde započal problém, jak zaplnit volná pracovní místa a síly. TNP se nacházely poblíž uranových dolů, jako tomu bylo i na Jáchymovsku. V této oblasti se nacházely tábory Příbram, Vojna a Brod. Největší táborem na Příbramsku byl tábor Vojna, k jehož zřízení došlo 22. listopadu 1949.⁵⁰ Dostal pojmenování podle nedalekého vrchu Vojna. V minulosti sloužil tábor pro německé politické vězně, v letech 1949-1951 sloužil právě

⁴⁹ Lepka, František, *Český Uran Neznámé hospodářské a politické souvislosti 1945-2002*, Liberec 2003, 18-20.

⁵⁰ Bártík, František, *Tábor Vojna*, Praha 2008, s. 19.

TNP. Tento prostor byl strategicky vybrán, jelikož se na jeho území vyskytovala železná a uranová ruda. Největším táborem na tomto územím byl tábor Vojna, jenž byl postupem let největším TNP. K jeho zrušení došlo v červenci roku 1952, kdy byl převeden na nápravně pracovní tábor. Následně do roku 1961 byli v táboře hlavně odpůrci režimu.⁵¹

5.2.2. Brod

Tábor Brod byl závislý na velitelství tábora Vojna a také vznikl jako pobočný tábor. První zmínka o jeho existenci je z období 1.– 2. června 1950. V té době se zde nacházelo 250 osob. O měsíc později došlo k osamostatnění tábora, z důvodu snadnější organizace. Chyběl však muniční sklad a velitelský barák, pro který byly posléze vyčleněny dvě budovy. Tábor se potýkal se špatnými hygienickými podmínkami. Tábor neexistoval příliš dlouho zejména z tohoto důvodu, že jeho velitele zkoumal státní soud.⁵²

5.3. Povinnosti pro nově příchozí

Nejdříve byli nově příchozí vězni zařazeni do ústředního tábora, poté rozřazeni do jednotlivých lokalit poblasti Příbramska. Hned po příjezdu vězni vyfasovali identifikační číslo a bylo jim odebráno civilní oblečení. Poté jim byly ostříhány vlasy, byli vydezinfikováni a vyfasovali trestanecké obleky a deky na spaní.⁵³

5.4. Denní režim

⁵¹ Tamtéž, s. 19.

⁵² Bártík, František *Tábory nucené práce zaměřené na tábory při uranových dolech v letech 1949–1951*, Příbram 2006, s. 61.

⁵³ Bártík, František, *Tábor Vojna*, Praha 2008, s. 160.

Denní režim probíhal velmi podobně jako na Jáchymovsku. Den začínal budíčkem v půl šesté. Večerka byla v devět hodin, v zimě už v osm. Horníci pracovali v trojsměnném provozu, první směna měla budíček kolem páté hodiny a vracela se kolem oběda. Druhá směna odcházela do dolů po obědě v jednu hodinu a vracela se okolo jedenácté hodiny večer. Poslední, třetí směna odcházela v devět hodin večer a vracela se v sedm hodin ráno. Jinak tomu bylo u pracujících na stavbách, kteří měli budíček v půl sedmé. Na své pracovní stanoviště odcházeli na osmou hodinu a vraceli se ve čtyři hodiny. Budíček, večerka a sčítací nástupy se vyhlašovaly tlučením na kolejnici nebo rozhlasem na chodbách. Sčítací nástupy probíhaly v sedm hodin, v půl jedné a večer v šest hodin. Nástupy byly protahovány zejména v zimě i o vánočních svátcích. Pracovní volno měli zřizenci v neděli a o svátcích. Ani toto nebylo dodržováno a vězni byli nasazeni do nepřetržitých procesů bez volného dne. Mezi denní povinnosti patřila ranní hygiena, praní, ošacení. Volný čas, který následoval po večeři, zřizenci často trávili tím, že odpočívali, psali dopisy svým rodinám, četli, povídali si s přáteli nebo pořádali kulturní či sportovní akce.⁵⁴

Vězni pracovali na šachtách jako lamači a jejich pomocníci v podzemí na patrech jako řidiči důlních lokomotiv, tesaři, zámečníci nebo elektrikáři. Na povrchu pomáhali s vyklápěním hlušiny a s přípravou dřeva, nebo pracovali v dílnách či v úpravárnách uranové rudy (OTK).⁵⁵ Druhá část chovanců pracovala na stavbách v Příbrami a okolí, např. na hornickém sídlišti, kulturním domě, svobodárnách. V prostorách tábora Vojna byly umístěny následující budovy: provozní objekt velitelství, kulturní dům, ošetrovna, kuchyň, ubytovna G, ubikace pro vězně, korekce a bunkr. Bunkr a korekce sloužily k trestání vězňů. V bunkru byli vězňi v okovech, trpěli zimou a na potřebu měli jen barel přikrytý gumákem. Zděná korekce byla podlouhlá budova s chodbou a spoustou malých cel, v nichž byla dřevěná pryčna a kbelík na potřebu. U stropu se nacházelo malé okénko, kterým vnikalo trochu světla. Vězni v tomto táboře byli převážně bývalí příslušníci SNB. Vězeň po přijetí dostal hned nakládačku. Velitelství tábora nechávalo vězně, aby si vyřizovali účty mezi sebou a těmto „exekucím“ lhostejně přihlíželo. Mezi vězně v táboře Vojna patřil také Heřman Tyl, převor kláštera Teplá, který byl odsouzen na doživotí za velezradu a špionáž. Měl u vězňů velký respekt, protože to byl dobrý a spravedlivý člověk. Sloužil pro vězně

⁵⁴ Bártík, František, *Tábor Vojna*, Praha 2008, s.

⁵⁵ Čti: Oddělení technické kontroly.

tajné mše. V táborech se nacházelo více kněží, a tak se zde zakládala tajná křesťanská společenství. Přijímalo se také Tělo Páně propašované do tábora.⁵⁶

Nedílnou součástí dne pro vězně představovalo stravování. Jídlo jim bylo podáváno třikrát denně. K snídani se obvykle podávala náhražka kávy a kousek chleba. Obědy a večeře byly teplé, jen v neděli se podávala studená večeře. Chyběla především zelenina a ovoce. Pro ty, kteří těžce pracovali, bylo jídla málo. V některých obdobích si mohli vězni přikoupit chléb a další základní potraviny. Ve dnech oslav (1. máj, 9. květen, Den horníků) bývala strava kvalitnější a vydatnější. Jídla, která se vařila, se příliš nelišila od horších závodních jídel. Šlo především o pokrmy jako sekaná s bramborem, rajská omáčka s knedlíkem a kousek masa, těstoviny s gulášem, kynuté knedlíky, buchty, v neděli vepřové maso, zelí, knedlík nebo řízek s bramborem a ke každému obědu polévka. Pila se voda (prý poměrně kvalitní), někdy ochucená sirupem. Byla k dispozici také čirá melta, hodně se pil čaj, někdy i slabé pivo. Alkohol byl zakázán, ale to neznamená, že se nepil. Jídlo se jedlo z ešusů a mělkých misek lžící, vězni málokdy zůstávali v jídelně, častěji jedli na pokojích. Kuchyňské vybavení nešlo označit za dostatečné, ale šikovní řemeslníci jej doplňovali a vylepšovali. I když se může zdát, že stravovací režim byl celkem slušný, musíme si uvědomit, že nadměrné zatížení vězňů při práci v podzemí vyžadovalo mnohem vydatnějších energetické zásoby.⁵⁷

5.5. Útěky

Útěky nebyly soudně postížitelné, jen kázeňsky velitelem tábora. Prchlo cca 10% lidí, z toho polovina byla dopadena. Antonín Adamička uprchl dvakrát, vždy ke své matce do Jablonce nad Nisou, v obou případech tam byl dopaden a zproštěn obvinění z trestního činu. Mohl být jen kázeňsky potrestán. Jozef Kovář utekl do místa svého trvalého bydliště, soused na něj zavolal SNB.

Opatření proti útěkům byla následovná: Některá vybraná soudní přelíčení se konala před chovanci TNP Příbram a Brod, protože se množily útěky z TNP a nevracení

⁵⁶ Tamtéž, s.

⁵⁷ Bártík, František, *Tábor Vojna*, Praha 2008, s. 142.

se z dovolenek. Procesy měly svůj účinek, počet útěků poklesl. V jednom z demonstrativních procesů odsoudili chovance k trestu 2,5 roku odnětí svobody přímo na místě, v TNP. O útěk se pokusil také táborový lékař z TNP Vojna, Julius Biro. Po útěku z TNP se ukrýval ve Vysoké u Chomutova, odtud utekl do NDR a ze Západního Berlína se pak přestěhoval do Švýcarska. Agenti rozvědky ho lákali k návratu do ČSR, ale on se nenechal přemluvit, tvrdil, že není u nás svobody, že nevěří, že ho nezavřou a prozatím se nehodlá vrátit, ale že někdy v budoucnu by se vrátit mohl. Přestali ho kontaktovat potom, co se dozvěděli, že byl v Maďarsku v roce 1956 a účastnil se tzv. „maďarských událostí“, z čehož si udělali závěr, že Biro bude asi agentem nějaké nepřátelské rozvědky.⁵⁸

O vánočních svátcích roku 1951 byl zastřelen František Kulda při útěku. Před Vánoci se pokusil o útěk jeden malý chlapec. Utekl a byly mu prostřeleny plíce. František Kulda byl zastřelen na útěku v areálu tábora po udání, že chce utéci ještě s několika vězni. Až po půl roce oznámili rodině, že byl na útěku zastřelen.⁵⁹

⁵⁸ Tamtéž, s. 178.

⁵⁹ Tamtéž, s. 178.

6. Porovnání TNP na Jáchymovsku a Příbramsku

Zavedený řád byl úspěšně praktikován všude, a proto se nemusel v jednotlivých táborech nijak lišit. Povinnosti pro nově příchozí byly v pracovních táborech téměř totožné. Od příjezdu do ústředního tábora a po následných procedurách chovanci dostali přidělené číslo, bylo jim odebráno civilní oblečení a přiděleno oblečení nové, které si následně mohli obléci až venku. Noc zpravidla trávili ve společné místnosti. Poté byli rozmístěni po táborech v okolí. Posléze následovala stejná procedura jako v ústředním táboře a pak jim bylo přiděleno lůžko.

Denní režim jednotlivých táborů se nijak výrazně nelišil. Zavedená pravidla se v praxi osvědčila a nebylo tak nutné zavádět specifická pravidla pro jednotlivé tábory nebo úseky. Celý den začínal budíčkem, po němž následovala ranní hygiena, sčítací nástupy (které se opakovaly několikrát denně), snídaně, rozcvička, odchod do práce, jenž probíhal ve směných provozech, oběd, příchod z práce, večere, volný čas a večerka.

V Jáchymovské oblasti bylo více důlních šachet než na Příbramsku. To mělo za následek více vytěžené uranové rudy, více pracovních táborů a tím pádem více osudů, které byly těmito tábory poznamenány. TNP bylo také více na Jáchymovsku a to Nikolaj, Plavno, Vršek, Vykmánov, kdežto na Příbrami byly pouze dva TNP, a to Vojna a Brod.

Při zaměření se na nejmarkantnější rozdíly, které souvisí s pracovními podmínkami v jednotlivých oblastech je třeba zdůraznit poměrně silnější nepřízeň počasí a tedy daleko obtížnější podmínky pro práci v těchto táborech na Jáchymovsku. Z čehož lze odvodit, že mohlo docházet k většímu počtu umrti chovanců nebo k castejsimu projevu různých nemocí.

7. Rušení TNP

TNP zřízené při uranových dolech byly rušeny od 1. srpna 1950 podle zákona č. 247/1948 Sb. Tímto okamžikem zanikala činnost krajské příkazovací komise a přecházela do působnosti Ministerstva vnitra a Ministerstva národní bezpečnosti, a to podle zákona č. 86 a 88/1950 Sb. „*Jednalo se o poměrně logický krok, který směřoval k sjednocení táborového systému při těžbě uranové rudy pod hlavičkou Stanice SVS Ostrov.*“⁶⁰ Některé TNP se rušily úplně: Vykmánov (není přítom jasné, kdy došlo ke zrušení), Plavno (1951), Brod (20. 1. 1951), nebo byly přeměněny Nikolaj (listopad 1951 – 1. červenec 1958), Vršek (červen 1951 – 30. března 1957), Vojna (20. července 1951 – 1. června 1961) na NPT. Na konci funkce TNP byli chovanci převážně svázeni do pracovního tábora Vojna na Příbramsku. Tábor Vojna byl přeměněn na NPT od 20. července 1951 do 1. června 1960. V Příbramské oblasti vznikl v roce 1953 nový tábor Bytíz, který střežil útvar SNB Jeřáb. Do roku 1956 stále stoupal počet vězňů v příbramské oblasti, to se ale změnilo, jelikož roku 1960 došlo k amnestii vězňů, a následně byl dne 1. 6. 1961 byl tábor Vojna zrušen a zbylí trestanci byli převezeni do areálu Bytíz. Později byl areál Vojna pod správou armády české republiky.⁶¹

⁶⁰ Bártík, František, *Tábor Vojna*, Praha 2008, s. 39.

⁶¹ Tamtéž, s. 39.

8. Příběhy bezpráví

8.3. Jozef Bryks

Vězeň z Jáchymovského lágru Jozef Bryks působil u britského královského lelectva za druhé světové války. Byl také hrdým vlastencem, což se mu bohužel stalo osudným. Byl držitelem řádu britského impéria a československé medaile za chrabrost. Dokonce o něm Angličané natočili film *Srdce v zajetí*. Ten byl inspirován obdobím, kdy Jozef Bryks pobýval v německém zajetí, z něhož se mu podařilo několikrát utéct. Z komunistického lágru v Jáchymově se ovšem nedostal. Jak již bylo zmíněno, Bryks byl velkým vlastencem a věřil ve svůj národ, netušil ale, že byl v hledáčku komunistického režimu. Se svou ženou se seznámil za války v Londýně. Tím se mu otevírala možnost útěku do zahraničí. V té době, kdy by bylo možné uprchnout, Bryks ještě odcestovat nechtěl. Svůj útěk z ČSR si plánoval až v době, kdy už byl dávno v hledáčku komunistů, kteří o předem plánovaném útěku věděli. Brykse zajali v Olomouci a následně roku 1948 zatkli. Odsoudili jej k deseti letům vězení. Jeho manželka s dcerou se vrátily zpět do Anglie.⁶²

Po svém zatčení byl následovně poslán do uranových dolů na Jáchymovsku. Zde se neúspěšně pokusil o útěk. V Jáchymovském táboru zemřel 12. srpna roku 1957, podle znalecké pitvy měl velmi těžký infarkt. Tento neobyčejný člověk si prošel dvojitým peklem: nejdříve ho pronásledovali nacisté, poté komunisté. Jozef Bryks, vězeň číslo 868. byl pohřben neznámo kde.⁶³

8.4. Rozhovor s pamětníkem Františkem Šedivým

Dne 8. května roku 1953 byl František Šedivý ve věku 25 let zatčen za organizování Vysokoškolské protikomunistické skupiny. Nedokončil tak studium ekonomiky v Praze, kde byl vyloučen a nedošlo ani na plánovanou svatbu. Do NTP byl převezen 28. února 1953 a 21. února 1964, tedy o jedenáct let později, byl propuštěn.

⁶² Navara, Luděk: *Příběhy železné opony*, Brno 2004, s. 32-40.

⁶³ Tamtéž, s. 41-48.

Tento trest mu uložil soud spolu s dalšími dvanácti členy Vysokoškolské protikomunistické skupiny, kterou organizoval (tato skupina byla tvořena formou trojek tak, že nikdo ve skupině neznal všechny členy). Činnost byla pouze spolková. Odsouzen byl ke čtrnácti letům. Jako vedoucí skupiny nebyl propuštěn ani na amnestii 1960 a 1962, ale až v roce 1964, kdy byl v provozu poslední tábor na Bytízu. Ke konci v něm žilo kolem padesáti vězňů. Celkový počet lidí, kteří prošli Jáchymovskými doly, se odhaduje na cca 120 tisíc lidí.

V nápravně-pracovních táborech strávil 11 let a za tuto dobu se setkal s nejrůznějšími lidmi, především politickými vězni. Konkrétně například se Zdeňkem Otrubou, který stanul před soudem ze stejného důvodu jako František Šedivý. Otruba nebyl nijak zatížený, ale u soudu řekl, že je věrný Masarykovým ideálům po vzoru Milady Horákové, a to ho stálo o polovinu delší trest. Nakonec tak byl odsouzen ke čtrnácti letům trestu, přestože původní trest měl být poloviční. Byl také poslán do tábora Nikolaj, kde se mimo jiné pokusil o útěk, který se mu podařil. Neměl však dostatek sil, aby uskutečnil útěk přes hranice. Posléze byl dopaden a poslán do věznice Leopoldov. Roku 1960 byl propuštěn. Dalším, o kom se zmiňuje František Šedivý, byl doktor Václav Šmejkal, vedoucí postava Národní socialistické strany a ředitel školy v Ústí nad Labem. Dalšími zajímavými postavami, s kterými se Šedivý setkal, byli Antonín Sum, tajemník Jana Masaryka, a Jaroslav Pospíšil, bývalý tajemník Rudolfa Stránského a šlechtic Dohalský.

Dále Šedivý popisuje tábory, které byly tvořeny obytnými částmi z dřevěných baráků. Tyto baráky byly podobného typu jako koncentrační tábory za druhé světové války. Podle popisu Šedivého byly baráky uzpůsobeny pro cca 150 lidí po 10 místnostech po obou stranách. Zepředu baráku se nacházela umývárna a záchod se stupačkou, teplá voda v táboře netekla. Budovy byly rozloženy proti sobě po obou stranách prostranství s ubytováním, především pro dobrý přehled při nástupech, které byly prováděny za jakéhokoliv počasí, ráno v poledne a večer, říkalo se jim tzv. sčítací nástupy. Šedivý popisuje, že konečný výsledek sčítání musel souhlasit i s počty osob, které byly momentálně v práci.

František Šedivý vysvětluje práci v táborech úpravny rud, kde byl uran transportován v krabicích. Drtila se tu ruda a následně se třídila do barelů. Zde docházelo k přímému styku s radioaktivitou. Na pracoviště se dovážela ruda z celé

republiky z Jáchymovska, Slavkovska a Příbramska a ze všech míst, kde se uran těžil. Šedivý říká: „Vše se odváželo v bedýnkách, které vážily 150 kg, na takovou váhu byly potřeba čtyři ruce. Jeden transport obsahoval zhruba 250 kusů beden. Bedýnky třídilo šest mužů podle druhů a data, v další fázi byly posílány kanálem dál, kde se každá bedýnka měřila a kontrolovala; tuto práci vykonávaly i ženy. Nakonec se vše plnilo do barelů a označilo se štítkem a poté v daném pořadí šlo k transportu.“⁶⁴

František Šedivý dále popisuje: „Nebyla možnost rozhodovat o tom, na jakou práci člověka přidělí, ale tvořily se zde skupiny lidí, kteří pracovali pospolu. Lidé z těchto skupin nechtěli přijmout nikoho mezi sebe z obav, že by to mohl být někdo nasazený, nebo někdo, kdo by byl na obtíž. Byli zde zapotřebí muži, kterým nedělalo problém zvedat těžké věci, skládat bedny na rampu. To mi nedělalo takový problém, bylo mi 27 let.“⁶⁵ Šedivý byl přetransportován do Jáchymovska na tábor C na povrchové práce vedle „elka“ (což byla přezdívka pro nechvalně známý tábor Vykmanov, kde panovaly obzvláště těžké podmínky). Pomáhal tam při stavbě na kasárnách. Dle Šedivého stavba probíhala na otevřeném poli, kde se nebylo kam schovat před deštěm a sněhem. Prováděly se zde výkopové práce pro kanalizaci. Tato práce byla podle Šedivého velmi namáhavá.

Dále Šedivý popisuje práci v dolech na Jáchymovsku. Nejvyšší šachtou byla Barbora, která měla 1000 m, poté Rovnost 850 m a dále Eduard, Eliáš, Svornost a Mariánská, kde probíhaly důlní práce. Zde se těžila ruda, která se rozdělovala na rudu chudou a bohatou. V dolech se konkrétně těžil: 1) samotný čistý smolinec, 2) klasická ruda, 3) chudá ruda, kde bylo radioaktivní rudy málo. Na šachtě Bratrství, kde jeden čas fýral, popisuje František Šedivý práci tak, že byli do dolů připuštěni ihned, i když práci neuměli ani nezvládali. Nikoho tato skutečnost nezajímala, dostali jen do ruky kladivo a to bylo vše. Podstatnou část vězňů tvořila inteligence. Šedivý dále vypráví: „Výsledky práce se projevovaly v přidělech jídla; šli na to formou: nedostaneš najíst, když tu práci neuděláš, takže se lidé snažili, jak mohli, přestože ze začátku svoji práci nemohli plnit tak, jak se po nich chtělo.“⁶⁶ Od roku 1954, kdy vrcholila těžba na Jáchymovsku, byl František Šedivý přesunut na Příbramsko do tábora Bytíz.

⁶⁴ František Šedivý, osobní rozhovor dne 17. dubna 2014.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

Podle Šedivého práce v dolech měla svá rizika; vězni každodenně přicházely do kontaktu s radioaktivním uranem. Radioaktivní uran negativně působil na lidské tělo především při přímém styku se smolincem. S ním byl horník při kutání ve fyzickém kontaktu a ještě na něj působilo radioaktivní záření. V daném okamžiku člověk nic necítil, až později se začaly projevovat negativní příznaky. V dalším případě se horníci potýkali s radioaktivním plynem především při odstřelování skály. Ve většině případů nebyli dělníci dle Šedivého vybaveni ani potřebnými rukavicemi.

Šedivý dále popisuje především stravu, která byla dle jeho slov: „příšerná“ a konkrétně vypráví: *„Dostávali jsme na přiděl pro 20 lidí jeden bochník chleba a na den jsme měli patnáct deka chleba na osobu, bochník měl mít tři kila, ale skoro nikdy neměl. K snídani jsme dostávali černou kávu a na týden fasovali 10 kostek cukru, mnoho vězňů snědlo cukr hned po přidělu. Jídlo bylo vydáváno za stravenky, které byly stupňované 1,2,3, tyto stravenky se vydávaly proti tomu, jak kdo pracoval. K obědu byla většinou polévka se zeleninou, velmi tvrdá, bramboru velmi pomálu, polévka byla vydávána třikrát týdně. Pro zdatného dělníka to bylo velmi málo.“*⁶⁷ Šedivý uvádí, že stravenku jedna vlastnilo sice mnoho lidí, ale přesto docházelo po čtyřech měsících často k silnému podvyživení. Ve svých 27 letech vážil 53 kilogramů. V tomto období docházelo k největšímu hladovění, to trvalo do roku 1953, poté se částečně zlepšily podmínky. Podle Šedivého bachaři každodenně pozorovali, že podmínky, které panují, se nedají dlouho zvládat. Následně se tak začali přidávat ke stravě každý den ještě svačiny. Koncem srpna 1953 byla podávána jedna sběračka polévky a kousek chleba, hlad se tak podle Šedivého zmírňoval, tudíž zřízení začali lépe pracovat. František Šedivý vzpomíná na přiděl prosné kaše v říjnu 1953 a říká: *„Na ten den nikdy nezapomenu, proso bylo velmi syté, všichni zahnali hlad. Do kantýny se začali časem dovážet sušenky za korunu čtyřicet, každý si mohl koupit čtyři až pět balíků, po těchto sušenkách se šlo zbavit pocitu hladu.“*⁶⁸ Ohledně stravy zmiňuje ještě jednu vzpomínku, která se týkala hladovky, kterou vězni drželi z důvodu příchodu nových bachařů na Jáchymovsko. K této stávce se k nim poprvé přidávají i Němci, kteří tvořili určitý počet vězňů v táboře. Stávku dle Šedivého řešili místní bachaři rozdělením hladovějících skupin, a to rozvozem jednotlivých osob na různá místa Jáchymovska, paradoxně se tak ale hladovka ještě více rozšířila.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž.

V závěru rozhovoru Šedivý popisuje, jaké to bylo, když byl propuštěn v roce 1964. Vysvětluje, jak se snažil zůstat ve stejném psychickém rozpoložení, v jakém byl ještě před svým zatčením, ale to bylo podle něj velmi těžké, jelikož doba byla jiná, věci se změnilly. Oba rodiče mu zemřeli a bratr emigroval do zahraničí. V jejich bytě byl nový nájemník. Zkoušel navštěvovat příbuzné a shánět tak pomoc. Nemohl sehnat práci, když zaměstnavatel zjistil, že je bývalým vězněm, nebyl přijat. Nakonec dělal u soustruhu poté u silnic, dálnic a železnic a nejdéle dělal svářeče, zde byl 17 let. Po Sametové revoluci se začal angažovat v Konfederaci politických vězňů a předsedá v Klubu Milady Horákové. Je také členem mezinárodního PEN klubu. Dnes je panu Šedivému 87 let.

František Šedivý, osobní rozhovor dne 17. dubna 2014.

9. Závěr

Tato bakalářská práce popisuje vznik, vývoj a zánik táborů nucených prací při uranových dolech na Jáchymovsku a Příbramsku. Práce také popisuje politickou situaci v ČSR, důvody vzniku TNP. Dále práce popisuje jednotlivé tábory na Příbramsku a Jáchymovsku, soustředí se na jejich vznik, vývoj a terminaci, nebo následnou přeměnu v NTP. Práce dále popisuje a porovnává životní podmínky, denní režim, povinnosti a útesy chovanců, kteří prošli pracovními tábory v oblastech Jáchymovska a Příbramska. Značná část této práce klade důraz na příběhy bezpráví a osudy lidí, kteří prošli těmito pracovními tábory. V rámci této části je zpracován rozhovor s pamětníkem Františkem Šedivým.

Snaha SSSR rychle získat vlastní atomovou bombu, tedy dohonit USA v atomovém zbrojení iniciovala maximální zvýšení těžby uranu v Československu a zároveň vyvolala nedostatek levné pracovní síly. Komunistický režim proto k otrocké práci v uranových dolech využil desetitisíce odsouzených v procesech s příslušníky tzv. třetího odboje, i oběti vykonstruovaných procesů. Bezohledný postup, který režim použil ve snaze při vytěžení co největšího množství uranu v extrémě krátké době a při vynaložení minimálních nákladů měl za následek mnoho zničených životů lidí, kteří byli internováni v pracovních táborech.

Pracovní tábory byly stavěny v oblastech s nedostatkem pracovních sil a státních podniků, jejichž zřizovateli bylo Ministerstvo vnitra a Ministerstvo národní bezpečnosti. Mnozí lidé byli do táborů umístěni i přesto, že nespáchali žádný trestný čin. V táborech byli umístěováni lidé, kteří disponovali vysokou kvalifikací v oblasti vojenství, bezpečnosti, justice a politické činnosti, činnosti zákonodárné a ekonomické. Jako úhlavní nepřátele vnímal komunistický režim bývalé příslušníky československé armády, kteří bojovali na západní frontě, bývalé příslušníky britského královského letectva, vysoké státní úředníky z období první republiky, nebo zákonodárce a členy bývalých demokratických stran, příslušníky starých šlechtických rodů, soukromé zemědělce a představitele katolické církve. Právě tato skupina obyvatelstva byla hlavním terčem teroru komunistického režimu. TNP byly zakládány v období let 1949–1950. Nástrojem pro zřizování TNP byl zákon č. 247/1948Sb. Na základě tohoto zákona probíhaly rozsudky, které (pod záminkou ochrany státu) umožňovaly vynesení rozsudku

bez soudního přelíčení a znamenaly hrubé porušení základních občanských práv a svobod.

Funkcionáři NV, KSČ, KSS mohli do TNP posílat nepohodlné lidi od 18 do 60 let na dobu od 3 měsíců až do 2 let. Období TNP od 1. 3. 1949 do 1. 7. 1951 bylo považováno za tzv. první období s názvem TNP. Přesný počet internovaných osob se rozchází v řádech tisíců. Přesný odhad počtu obětí, které prošly TNP neexistuje. Neexistuje tedy přesný počet obětí, které prošly TNP. Pracovní tábory při uranových dolech patřily k nejtěžším. Panovaly zde otřesné životní podmínky i pracovní prostředí s extrémně škodlivými vlivy na lidské zdraví.

Od prvního okamžiku pobytu v táboře byl každý člověk vystaven drastickému psychickému nátlaku. Bylo mu zabaveno civilní ošacení, jeho jméno se změnilo na pouhé číslo, byl vystaven ponižujícím dezinfekčním procedurám a podobně. Každý nově příchozí se musel rychle zařadit do denního režimu. Jedinci byla přidělena práce bez předchozího vysvětlení, kterou nikdy předtím nevykonával. Většina internovaných pracovní činnost z tohoto důvodu zpočátku nebyla schopna zvládnout. Pracovní režim byl součástí psychického nátlaku. Pokud internovaný nesplnil předepsanou normu, byl mu omezen příděl potravin, V každém pracovním táboře docházelo k častým útěkům, které nebyly postižitelné soudně, nýbrž jen kázeňsky velitelem tábora.

Těžba uranu probíhala ve dvou oblastech, v Jáchymově a na Příbramsku. V roce 1951 byly některé TNP změněny na NTP. Tato změna byla zásadní v tom, že tábory měly charakter vězeňského zařízení. Podle státní propagandy zde byli soustředěni „nebezpeční zločinci“. Ve skutečnosti ale šlo o občany, kteří byli ve vykonstruovaných procesech odsouzeni za velezradu, dále za pokus o nepovolené opuštění republiky a podvracení lidově demokratického zřízení.

Na základě zkoumání této bakalářské práce bylo zjištěno, že následky pobytu v pracovních táborech byly pro mnohé vězně tak velkým zásahem do života, že ve většině případů nebylo možné po propuštění navrátit se plynule do normálního života, jelikož i po propuštění byl jedinec vyloučen ze společnosti a jen těžko se mu navazovaly sociální vazby. Následky, které tyto pracovní tábory nepřímou zanechaly na rodinných příslušnících jedinců, jsou jen těžko dohledatelné a změřitelné. Někteří jedinci zanechali pro další generace autobiografické sbírky, které popisují jejich zkušenosti v pracovních táborech. Veškeré publikace zachycující zkušenosti jedinců

s pracovními tábory, které byly použity jako podkladový materiál k této bakalářské práci, byly vydány po pádu komunismu. Příkladem autora, který o svých zkušenostech sepsal knihu, může být např. i František Šedivý, který svými knihami reflektoval provoz v táborech práce na Jáchymovsku a Příbramsku. V rámci dostupných možností se nám nepodařilo kontaktovat žádného pamětníka, který by prošel TNP. Na základě výpovědi pamětníka z NTP Františka Šedivého lze předpokládat, že podmínky v pracovním táboře byly téměř totožné.

10. Resumé

Tato bakalářská práce se zaměřuje na tábory nucené práce vybudované v oblastech uranových dolů především na Jáchymovsku a Příbramsku na území Československa. Tyto tábory sloužily k izolaci nepřátel bývalého politického systému.

První část bakalářské práce popisuje příčiny, které vedly ke vzniku těchto táborů nucených prací, jejich vývoj, rozdělení a terminaci. Následující část této práce si klade za cíl popsat a porovnat životní podmínky, denní aktivity a povinnosti lidí, kteří prošli tábory nucených prací v těchto dvou oblastech.

Značná část této bakalářské práce je věnována sběru osobních příběhů bezpráví včetně popisu následku na jejich osudy, které ovlivnila jejich přítomnost v pracovních táborech při uranových dolech. V rámci této části je zpracován rozhovor s pamětníkem Františkem Šedivým.

Klíčová slova: tábory nucené práce, nápravně pracovní tábory, uranové doły, komunistický režim, Jáchymovská oblast, Příbramská oblast, příběhy bezpráví

11. Summary

This bachelor thesis focuses on the issue of labour camps established in the area of uranium mines especially in Jachymov and Příbram region in the territory of the Czechoslovakia. These camps served as places that isolated the enemies of former political system.

The first part of the thesis describes the causes that lead to the establishment of these labour camps, their development, division and termination. Following part aims to describe and compare the living conditions, daily activities and responsibilities of the people who have gone through the labour camps in these two regions.

Significant part of the thesis is dedicated to compilation of collection of personal stories including the consequences on their destinies that have been affected by their presence in these uranium labour camps. Within this section interview with witness František Šedivý is processed.

Key words: forced labor camps, corrective labor camps, uranium mines, communist regime, Jachymov area, Příbram area, stories of injustice

12. Seznam literatury

Bártík, František, *Tábor Vojna*, Praha 2008.

Bártík, František, *Tábory nucené práce zaměřené na tábory při uranových dolech v letech 1949-1951*, Praha 2005.

Borák, Mečislav, JanákDušan, *Tábory nucené práce v ČSR 1948-1954*, Opava 1996.

Bursík, Tomáš, *Přišli jsme na svět proto, aby nás pronásledovali – trestanecké pracovní tábory při uranových dolech v letech 1949-1961*, Praha 2009.

Čapek Miroslav, *Porážení vítězové*, Praha 2002.

Drobílek, Agustin, *Hořké Vzpomínání*, Praha 1996.

Jirásek, Miroslav, *Svědectví jednoho života*, Praha 2000.

Lepka, František, *Český Uran Neznámé hospodářské a politické souvislosti 1945-2002*, Liberec 2003.

Kaplan, Karel, *Tábory nucené práce v Československu v letech 1948-1954*, Praha 1993.

Kaplan, Karel, Pacl, Vladimír, *Tajný Prostor Jáchymov*, České Budějovice, 1993.

Kaplan, Karel, *Pět kapitol o únoru*, Brno 1997.

Komínek, Milo, *I pod oblohou je peklo*, Toronto 1991.

Křivka, Zdeněk, *Komunismus ve dvacátém století očima jeho obětí*, Praha 2010.

Navara, Luděk, *Příběhy železné opony*, Brno, 2004.

Pernes, Jiří, *Krise komunistického režimuu v ČSR v 50. letech 20. století*, Brno 2008.

Pluskal, Oskar, *Poválečná historie jáchymovského uranu*, Praha 1998.

Šedivý, František, *Legie Živých aneb Jáchymovské peklo*, Praha 2008.

Šedivý, František, *Pod věží smrti*, Praha 2010.

Šedivý, Zdeněk, *Domeček*, Brno 2004.

Šedivý, Zdeněk F., *Uranový gulag*, Brno 2005.

Tomek, Prokop, *Československý uran 1945-1989*, Praha 1999.